

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

“İNSANIN GÖZÜNE SOKARCASINA MUTLU
OLMAK VE DUYGULARINI ARSIZCA SAĞA
SOLA SAÇMAK UTANMAZLIK.”

STEFAN ZWEIG

O MUYDU?

4. BASKI
Çeviri: ESEN TEZEL

♥ can
modern

STEFAN ZWEIG
O MUYDU?

Can Modern

O Mıydı?, Stefan Zweig

Almanca aslından çeviren: Esen Tezel

War er es?

© 2018, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2018

Dizi editörü: Emrah Serdan

Editör: Şebnem Sunar

Düzeltili: Mert Tokur

Mizanpaj: Emin Petek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

E-kitap: ISBN 978-975-07-4423-5

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

STEFAN ZWEIG

O MUYDU?

UZUN ÖYKÜ

Almanca aslından çeviren
Esen Tezel

Stefan Zweig'in Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Dünün Dünyası, 1985

Amok Koşucusu, 1990

Yarının Tarihi, 1991

Lyon'da Düğün, 1992

İnsanlığın Yıldızının Parladığı

Anlar, 1995

Joseph Fouché, 1996

Günlükler, 1997

Satranç, 1997

Değişim Rüzgârı, 1998

Amerigo, 2005

Marie Antoinette, 2006

Sabırsız Yürek, 2006

Rotterdamlı Erasmus, 2008

Balzac, 2009

Macellan, 2010

Hayatın Mucizeleri, 2011

Montaigne, 2012

Vicdan Zorbalığa Karşı ya da Castellio Calvin'e, 2014

Üç Usta: Balzac, Dickens, Dostoyevski, 2015

Mary Stuart, 2016

Şeytanla Savaş: Hölderlin, Kleist, Nietzsche, 2017

Kendi Hayatını Yazan Üç Yazar: Casanova, Stendhal, Tolstoy, 2017

Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu - Bir Kadının Hayatından 24 Saat, 2017

Bir Kalbin Çöküşü, 2018

Olağanüstü Bir Gece, 2019

Émile Verhaeren, 2019

STEFAN ZWEIG, 1881'de Viyana'da doğdu. Avusturya, Fransa ve Almanya'da öğrenim gördü. Savaş karşıtı kişiliğiyle dikkat çekti. 1919-1934 yılları arasında Salzburg'da yaşadı, Nazilerin baskısı yüzünden Salzburg'u terk etmek zorunda kaldı. 1938'de İngiltere'ye, 1939'da New York'a gitti, birkaç ay sonra da Brezilya'ya yerleşti. Önceleri Verlaine, Baudelaire ve Verhaeren çevirileriyle tanındı, ilk şiirlerini ise 1901'de yayımladı. Çok sayıda deneme, öykü, uzun öykünün yanı sıra büyük bir ustalıkla kaleme aldığı yaşamöyküleriyle de ünlüdür. Psikolojiye ve Freud'un öğretisine duyduğu yoğun ilgi, Zweig'in derin karakter incelemelerinde ifade bulur. Özellikle tarihsel karakterler üzerine yazdığı yorumlar ve yaşamöyküleri, psikolojik çözümlemeler bakımından son derece zengindir. Zweig, Avrupa'nın içine düştüğü siyasi duruma dayanamayarak 1942'de Brezilya'da karısıyla birlikte intihar etti.

ESEN TEZEL, 1978'de İstanbul'da doğdu. Alman Lisesi'ni ve İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Bölümü'nü bitirdi. Franz Kafka, Stefan Zweig, Thomas Mann, Emine Sevgi Özdamar, Cees Nooteboom gibi yazarların yapıtlarını dilimize kazandırdı. Halen serbest editör ve çevirmen olarak çalışmaktadır.

Şahsen katilin o olduğundan neredeyse eminim; ama elimde çürütülmesi imkânsız o son kanıt yok. “Betsy,” der kocam hep bana, “sen zeki bir kadınsın, hızlı ve keskin gözlem yapıyorsun, ama genellikle duygularına kapılıp hüküm vermekte acele ediyorsun.” Neticede kocam beni otuz iki yıldır tanıyor ve belki de, hatta büyük ihtimalle, bu uyarısında haklı. Dolayısıyla elimde o son kanıt olmadığı için, kendimi var gücümle içimdeki şüpheyi diğer herkesten gizlemeye zorlamam gerek. Fakat ne zaman onunla karşılaşsam, ne zaman teklifsizce ve dostça bir edayla yanıma yaklaşıp, kalbim duracak gibi oluyor. Ve içimden bir ses bana şöyle diyor: Katil kesinlikle, kesinlikle oydu.

Bu nedenle kendi kendime ve sadece kendim için bütün hikâyeyi bir kez daha kurmaya çalışacağım. Yaklaşık altı yıl önce kocam kolonilerde üst düzey devlet memuru olarak geçirdiği görev süresini doldurdu ve onunla İngiliz taşrasının sessiz sakin bir köşesine çekilmeye karar verdik; amacımız, yaşlılığımızın geri kalan, akşamı hafif serin günlerini orada sükûnet içinde –çocuklarımız evleneli çok olmuştu–, çiçekler ve kitaplar gibi hayattaki küçük, huzurlu şeylerle geçirmektir. Kendimize Bath yakınlarında, kırsalda ufak bir yer bulduk. Çeşitli köprülerin altından kıvrıla kıvrıla aktıktan sonra, daima yeşil olan Limpley Stoke Vadisi’ne uzanan dar ve durgun bir ırmak olan Kenneth Avon Kanalı bu eski, saygıdeğer kentin ortasından geçiyordu. Yüz yıldan uzun zaman önce, Cardiff’ten çıkan kömürü Londra’ya nakletmek için bu su boyuna gerçek bir ustalıkla ve büyük masraf edilerek tahta kapaklı su bentleri ve gözcü kulübeleri yapılmıştı. Kanalin sağındaki ve solundaki dar yan yollarda ağır ağır yürüyen atlar geniş, siyah barkaları sakin bir biçimde uzun yol boyunca çekerdi. Bu cömert yatırım, zamanın henüz pek az hükmünün olduğu bir devir

için son derece vaatkârdı. Fakat sonra, kara yükü başkente daha hızlı, ucuz ve rahat taşıyacak olan demiryolu geldi. Trafik durdu, su bendi gözcüleri işten çıkarıldı, kanal tenhalaştı ve bataklığa döndü; ama onu bugün bu denli romantik ve büyüleyici kılan aslında tam da bu bütünüyle terk edilmişlik ve işe yaramazlık. Durgun siyah suda dipten yükselen sık yosunlar, suyun yüzeyine bakır taşı gibi koyu yeşil bir parlaklık veriyor, çiçek kaplı bayırları, köprüleri ve bulutları bir fotoğraf sadakatiyle yansıtan, uyku hareketsizliği içindeki dümdüz yüzeyde renkli su zambakları salınıyor, ara sıra yarısı suya batmış, rengârenk otlar bürümüş, işlerin yoğun olduğu devirlerden kalma eski, kırık bir sandal kıyıda görünüyor, su bentlerinin demir çivileri çoktan paslanmış, üstü kalın bir yosun tabakasıyla kaplı. Bu eski kanal artık kimsenin umurunda değil, Bath'a yüzmeye gelenler bile onu bilmiyorlar ve biz iki yaşlı insan onun kenarındaki, eskiden atların barkaları halatlarla zar zor çekerek ilerlettikleri düz yolda yürürken saatlerce, henüz nişan ya da nikâhla onaylanmamış genç mutluluğunu kaçırp bu komşu dedikodularından uzak köşeye saklamak isteyen gizli âşıklardan başka hiç kimseyle karşılaşmıyoruz.

Tam da bu tepelerle süslü yumuşak coğrafyanın ortasındaki sessiz sakin, romantik ırmak fevkalade hoşumuza gitmişti. Bathampton Tepesi'nin güzel, gür bir çayırılık halinde kanala kadar tatlı tatlı indiği yerde, boşluğun ortasında bir arazi satın aldık. Tepeye küçük bir kır evi yaptık, oradan inen bahçeyse iç açıcı patikalarla meyve, sebze ve çiçeklerin yanından geçerek kanala kadar uzanıyordu; böylece evin hemen yanındaki bahçe taraçamızda oturduğumuzda çayırılığın, evin ve bahçenin sudaki yansımasını da görebiliyorduk. Ev hayal bile edemeyeceğim kadar huzurlu ve iç açıcıydı; tek şikâyetim biraz ıssız bir yerde kalması, hiç komşumuzun olmamasıydı. "Gelecekler," diye teselli ediyordu kocam beni, "burada ne kadar güzel yaşadığımızı görünce gelecekler." Ve gerçekten de daha küçük şeftali ve erik ağaçlarımız doğru dürüst meyve vermeden, günün birinde komşu inşaatın ilk işaretleri belirdi: önce çalışan emlakçılar, sonra ölçüm yapan harita kadastro mühendisleri, onların ardından da inşaat işçileri ve marangozlar. Birkaç hafta içinde ortaya, kırmızı tuğla çatısı ve tüm sevimliliğiyle bizimkinin yanında yükselen küçük bir ev çıktı; en sonunda da bir kamyonetle mobilyalar geldi. Ortamın sessizliğinde hiç

durmadan çakma ve vurma sesleri duyuyorduk ama hâlâ komşularımızla karşılaşmamıştık.

Bir sabah birisi kapımızı tıklattı. Zeki, sıcak bakışlı, en fazla yirmi sekiz-yirmi dokuz yaşında, ince yapılı hoş bir kadın, komşumuz olduğunu söyleyerek testeremizi ödünç istedi; ustalar kendilerininkini getirmeyi unutmuşlardı. Konuşmaya başladık. Kocasının Bristol'de bir bankada çalıştığını, ama ikisinin de uzun zamandır biraz gözden uzak ve kırsal bir yerde yaşamak istediklerini, bir pazar günü kanal boyunca yürürken evimizi görür görmez beğendiklerini söyledi. Tabii kocası için bu, evle iş arasında sabah ve akşam birer saat yol gitmek anlamına geliyordu, ama yolda ahbablık edecek birilerini bulur ve bu duruma kolayca alışır. Ertesi gün de biz onu ziyaret ettik. Hâlâ evde yalnızdı ve neşeli bir edayla, kocasının her şey bittikten sonra geleceğini söyledi. Öncesinde ona ihtiyacı olmayacakmış, zaten acelesi de yokmuş. Neden bilmiyorum, kocasının yokluğundan söz ederkenki umursamaz, neredeyse memnun hali hoşuma gitmemişti. Sonradan, evde kocamla baş başa sofrada otururken, kadının kocasını pek de önemsemediğini düşündüğümü belirttim. Kocamsa beni paylayarak böyle peşin hüküm vermemem gerektiğini söyledi; ona göre kadın son derece sempatik, zeki ve hoştu, kocasının da öyle olmasını umuyordu.

Çok geçmeden onunla tanıştık. Cumartesi akşamı her zamanki yürüyüşümüzü yapmak üzere evden çıktığımızda arkamızda telaşlı ve ağır ayak sesleri duyduk; dönüp baktığımızda iri cüsseli bir adam neşeyle karşımızda durmuş, kocaman, kırmızı, çilli elini bize uzatıyordu. Yeni komşumuz olduğunu, karısına ne kadar yakınlık gösterdiğimizi duyduğunu söyledi. Tabii evvela resmî bir ziyarette bulunmadan böyle ceketsiz, kolları sıvalı peşimizden koşması aslında yakışksız olmuştu. Fakat karısı ona bizimle ilgili o kadar güzel şeyler anlatmıştı ki, bize teşekkür etmek için bir dakika bile bekleyememişti. Ve işte buradaydı, John Charleston Limpley, günün birinde burada ev yapmak üzere arazi alacağını daha kendisi bile bilmezken onun şerefine vadiye Limpley Stoke adını koymaları gerçekten fevkalade bir şey değil miydi; evet, işte buradaydı ve Tanrı yaşamasına izin verdiği sürece burada kalmayı umuyordu. Burayı dünyanın diğer her yerinden daha mükemmel buluyor, düzgün ve terbiyeli bir komşu olacağı konusunda bize hemen oracıkta bütün samimiyetiyle söz vermek

istiyordu. O kadar hızlı ve canlı, öylesine bir akıcılıkla konuşuyordu ki, insan onun sözünü kesmeye fırsat bulamıyordu. Böylece en azından onu adamakıllı inceleyecek kadar vaktim oldu. Bu Limpley iriyarı bir adamdı, en az 1.80 m boyundaydı, bir hamalın iftihar edeceği türden, geniş omuzları vardı ama dev insanların çoğu gibi çocuksu bir iyi niyetlilik sergiliyordu. Kırmızımsı gözkapaklarının altında kırıştırdığı hafif ıslak, küçük gözleri insana kayıtsız şartsız bir güvenle bakıyordu. Hiç durmadan gülerek konuşurken ıslıl ıslıl beyaz dişleri görünüyordu; büyük, ağır ellerini nereye koyacağını bilemiyor, onları hareketsiz tutmakta zorlanıyor ve insan onun aslında karşısındakinin omzuna dostça vurmak istediğini hissediyordu; bunu yapamayınca da gücünü boşaltmak için en azından parmaklarını çıtlatıyordu. Bu haliyle, ceket olmaksızın bize yürüyüşümüzde eşlik edebilir mi diye sordu. Eşlik edebileceğini söyleyince de bizimle birlikte dolaştı, laf arasında anne tarafından İskoçyalı olduğunu ama Kanada'da büyüdüğünü söyledi; bir yandan da görkemli bir ağacı ya da güzel bir bayırı gösteriyor, ne kadar da muhteşem, nasıl eşsiz bir şekilde muhteşem olduğuna dikkat çekiyordu. Konuşuyor, gülüyor, neredeyse hiç ara vermeden heyecanlanıyordu; bu kuvvetli, sağlıklı, hayat dolu insandan, ister istemez karşısındakini de önüne katıp sürükleyen, canlandırıcı bir güç ve mutluluk rüzgârı esiyordu. En sonunda vedalaşırken kocam da ben de adeta ısınmış gibiydik. “Uzun zamandır bu kadar içten, bu kadar enerjik bir insanla karşılaşmamıştım,” dedi, daha önce de belirttiğim gibi normalde insanlar hakkında hüküm verirken çok dikkatli ve temkinli olan kocam.

Fakat bu durum uzun sürmedi ve yeni komşumuzun bizde yarattığı sevinç gözle görülür şekilde azalmaya başladı. İnsan olarak Limpley'e söylenecek hiçbir şey yoktu. Aşırılık derecesinde iyi niyetliydi, ilgiliydi ve o kadar yardımseverdi ki, insan durmadan tekliflerini reddetmek zorunda kalıyordu; ayrıca terbiyeli, dürüst, samimi bir adamdı ve kesinlikle aptal değildi. Fakat sürekli mutlu olup bu mutluluğu yüksek sesli, gürültülü bir biçimde yaşaması, onu katlanılması zor hale getiriyordu. Islak gözleri daima, her şeyden ama her şeyden duyduğu memnuniyetten parlıyordu. Ona ait olan, karşısına çıkan her şey harikulade, her şey *wonderful*'du¹; karısı dünyanın en iyi karısı, gülleri

dünyanın en güzel gülleri, piposu en iyi tütünle doldurulmuş en iyi pipoydu. Piponun tam da kendisinin doldurduğu gibi doldurulması gerektiğini, kendi aldığı tütünün bir peni daha ucuz ama buna rağmen pahalı markalardan daha iyi olduğunu kanıtlamak için kocama on beş dakikalık bir nutuk atabiliyordu. Gayet eften püften, alakasız ve sıradan şeylerin ona verdiği aşırı coşkunun hararetiyle, bu bayağı hayranlıklarını uzun uzadıya gerekçelendirme ve açıklama ihtiyacı duyuyordu. İçindeki gürültülü motor bir an olsun durmuyordu. Yüksek sesle şarkı söylemeden, konuşmadan, gülmeden ve el kol hareketleri yapmadan bahçede çalışmıyor, kendisini heyecanlandıran bir haber görünce derhal ayağa fırlayıp koşa koşa bize gelmeden gazete okuyamıyordu. Kocaman, çilli elleri de geniş kalbi gibi daima agresifti. Sadece karşısına çıkan her atın sırtına pat pat vurup her köpeği okşamakla yetinse iyiydi; ondan rahat yirmi beş yaş büyük olmasına rağmen kocam bile hep birlikte samimi bir şekilde otururken onun bir dost ve bir Kanadalı teklifsizliğiyle dizine vurmasına izin vermek durumunda kalıyordu. Sıcacık, tıka basa dolu ve adeta sürekli duygu patlaması halindeki kalbiyle herkese ilgi gösterdiği için, herkesten ilgi görmeyi de doğal buluyor ve insan onun ısrarcı iyi niyetliliğinden kaçmak için bin bir numara çevirmek zorunda kalıyordu. Dinlenme ve uyku ihtiyacına saygı göstermiyor, çünkü kendisinde o güç bolluğu varken bir başkasının yorgun ya da keyifsiz olabileceğini tasavvur edemiyor ve insan içten içe, her gün brom enjekte ederek onun o muhteşem ama katlanılmaz yaşam enerjisini normal bir seviyeye çekme isteği duyuyordu. Birçok kez kocamı, Limpley bir saat bizde oturduğunda –ki aslında oturmuyor, ikide bir ayağa fırlayıp odada dört dönüyordu– sanki oda bu dinamik ve bir şekilde barbar insanın varlığıyla aşırı ısınmış gibi içgüdüsel olarak pencereyi açarken yakaladım. Karşısında durup o açık renk, iyi, hatta iyilik akan gözlerine baktığında insan ona kızamıyor, ancak sonradan, kendi bitkinliğini görünce cehennemin dibine gitmesini istediğini anlıyordu. Biz yaşlı insanlar iyi niyetlilik, içtenlik, samimiyet ve sıcak duygular gibi düzgün niteliklerin bıktırıcı aşırılıklarıyla insanı umutsuzluğa sürükleyebileceğini Limpley’i tanımadan önce hiç düşünmemiştik.

Bana ilk başta anlaşılmaz gelen şeyi de şimdi anlıyordum; kadın için

kocasının yokluğundan böyle sevinçli bir memnuniyet duymak, ona bağlılığında kesinlikle bir zafiyet anlamına gelmiyordu. Çünkü adamın abartma huyunun asıl kurbanı karısıydı. Tabii ki onu tutkuyla seviyordu; kendisine ait ya da kendisinin bir parçası olan her şeyi tutkuyla sevdiği gibi. Etrafında pervane olurken sergilediği şefkat, üstüne titrerken gösterdiği özen göz yaşartıcıydı; karısı bir kerecik öksürse koşup mantosunu getiriyor ya da ateşi tazelemek için şömineyi eşeliyor, kadın şehre giderken sanki tehlikeli bir seyahate çıkıyormuş gibi bin türlü tembihte bulunuyordu. Birbirlerine kötü bir söz söylediklerini hiç duymadım; aksine, adam karısını öyle bir övüyor, öyle bir göklere çıkarıyordu ki, bu huyu bazen insanı rahatsız etme noktasına varıyordu. Bizim yanımızda da kendini onu okşamaktan, elini saçında gezdirmekten ve bilhassa akla gelebilecek bütün meziyetlerini bir bir saymaktan alıkoyamıyordu. Birdenbire, “Ellen’ımın ne güzel tırnakları var, gördünüz mü?” diye sorabiliyor ve karısı utanarak itiraz ettiği halde ellerini göstermek zorunda kalıyordu. Aynı şekilde ben de her seferinde kadının saçlarını toplayışındaki beceriye hayran olmak durumundaydım; pek tabii ki, karısının yaptığı ve adama göre İngiltere’nin bütün ünlü markalarıyla mukayese kabul etmeyecek kadar güzel olan her küçük marmelatın tadına bakmamız da şarttı. Sessiz sakın, kendi halinde kadın, böyle rahatsız edici anlarda gözlerini telaşla yere dikerek oturuyordu. Görünüşe bakılırsa, kocasının taşkın davranışları karşısında savunmaya geçmekten çoktan vazgeçmişti. Bırakıyordu adam konuşsun, anlatsın, gülsün; kendi ağzındansa olsa olsa zayıf bir “Ah” ya da “Öyle ya” çıkıyordu. “Karısının işi kolay değil,” demişti bir keresinde kocam, eve döndüğümüzde. “Fakat insan Limpley’in hiçbir şeyine kızamıyor. Adamın özü iyi ve karısı onunla mutlu olabilir.”

“Mutluluğu batsın,” dedim öfkeyle. “Böyle insanın gözüne sokarcasına mutlu olmak ve duygularını arsızca sağa sola saçmak utanmazlık. Böyle bir taşkınlık, böyle bir münasebetsizlik karşısında ben olsam çıldırırdım. Adamın mutluluk gösterileriyle ve insanı öldüren canlılığıyla karısını ağır bir mutsuzluğa sürüklediğini görmüyor musun?”

“Hep de abartırsın,” diye payladı beni kocam; aslında haklıydı da. Limpley’in karısı kesinlikle mutsuz değildi; daha doğrusu, artık

mutsuz bile değildi. Herhangi bir şey hissetme yetisini kaybetmiş, bu ölçüsüz yaşam enerjisinden adeta felç olmuş ve bitkin düşmüştü. Limpley sabahları ofisine giderken veda etmek üzere söylediği o son “görüştürüz”ün yankısı bahçe kapısında yavaş yavaş kaybolurken, kadının sırf bu sıra dışı durumun, yani etrafındaki sessizliğin tadını çıkarmak için evvela hiçbir şey yapmadan oturduğunu ya da uzandığını görüyordum. Sonra da gün boyu hareketlerinde hafif bir yorgunluğun izleri oluyordu. Onunla konuşmak kolay değildi, çünkü sekiz yıllık evliliğinde konuşmayı neredeyse unutmuştu. Bir keresinde bana nasıl evlendiğini anlattı. Taşrada anne babasının evinde yaşıyordu, Limpley bir gezi sırasında oraya uğramış ve ölçüsüz ısrarıyla, daha kadın karşısındaki adamın kim olduğunu ve ne iş yaptığını doğru dürüst öğrenemedi onunla nişanlanmış, sonra da evlenmişti. Bu sessiz sakin, iyi kadın mutlu olmadığını hiçbir şekilde, tek bir kelimeyle bile ima etmiyordu; ama ben bu evlilikteki gerçek sorunun nerede olduğunu tam da onun bu kaçmaya çalışan halinden anlıyordum. İlk yıl çocuk sahibi olmaya niyetlenmişlerdi, aynı şekilde ikinci ve üçüncü yıl da; fakat altı-yedi yıl sonra ümidi kesmişlerdi ve artık kadının günleri bomboş, buna karşılık geceleri kocasının estirdiği gürültülü fırtınayla dopdoluydu. “En iyisi,” diye düşünüyordum kendi kendime, “bir çocuk evlat edinmesi, spor yapması ya da herhangi bir meşgale bulması. Böyle hiçbir şey yapmadan oturmak onu melankoliye sürükleyecek, tabii o melankoli de adamın kışkırtıcı ve normal bir insanı yoran neşesine yönelik bir nefrete. Etrafında biri, bir şey olmalı; yoksa gerginlik çok artacak.”

Kader böyle istemiş olsa gerek, Bath'ta oturan bir gençlik arkadaşına haftalardır ziyaret borcum vardı. Oturmuş tatlı tatlı çene çalıyorduk ki birden bana çok sevimli bir şey göstereceğini hatırladı ve beni avluya çıkardı. Yarı karanlık ahırda, samanların arasında alt alta üst üste gelerek debelenen, birbirine dolanan bir şeyler gördüm. Bunlar altı ya da yedi haftalık dört buldok yavrusuydu; geniş patileriyle sarsak sarsak ortalıkta geziniyor, ara sıra incecik sesleriyle havlamaya çalışıyorlardı. İri cüsseli ve evhamlı annelerinin yattığı sepetten düşe kalka çıkmaya çalışırken çok sevimliydiler. İçlerinden birini kat kat, yumuşak derisinden tutup kaldırdım; kahverengi beyaz desenliydi ve şirin düğme burnuyla, sahibinin bana açıkladığı asil

ırkına layıktı. Onunla oynamaktan, şakalaşmaktan, onu kızdırmaktan ve parmaklarımı beceriksizce ağzıyla kapmaya çalışmasına izin vermekten kendimi alamadım. Arkadaşım, onu almak ister miyim diye sordu; kendisi köpekleri çok seviyordu ve iyi bakılacakları doğru bir eve gitmeleri şartıyla onları vermeye hazırdı. Tereddüt ettim, çünkü sevgili spaniel'ini kaybettikten sonra kocamın kalbini bir daha bir köpeğe kaptırmamaya yemin ettiğini biliyordum. Fakat tam o sırada aklıma, bu sevimli hayvanın Mrs. Limpley için doğru oyun arkadaşı olabileceği geldi ve arkadaşşıma, ertesi gün net bir cevap vereceğimi söyledim. Akşam önerimi Limpley'lere sundum. Kadın susuyordu, hiçbir şekilde fikir beyan etmemeye alışmıştı; ama Limpley her zamanki coşkusuyla kabul etti. Söylediğine bakılırsa, evet, tek eksikleri buydu. Köpek olmayan ev, ev değildi. Ona kalsa, o coşkuyla beni hemen o gece kendisiyle birlikte Bath'a gidip arkadaşşımanın evine dalarak hayvanı almaya zorlayacaktı. Fakat ben bu taşkınlığa karşı çıktığım için ister istemez boyun eğdi. Dolayısıyla küçük bir sepetin içinde vikleyip duran ve bu beklenmedik seyahatten şaşkına dönen yavru buldok ancak ertesi gün eve getirildi.

Sonuç esasen beklediğimizden çok farklıydı. Benim niyetim, gündüzleri biraz yalnız kalan sessiz sakin kadının bomboş evde bir can yoldaşı olmasıydı. Fakat bütün o bitmez tükenmez sevgi ihtiyacıyla kendini köpeğe kaptıran bizzat Limpley'di. Küçük, maskara köpeğin onda yarattığı coşku sınırsız, Limpley'in her zamanki huyu üzere abartılı ve biraz gülünçtü. Doğal olarak Ponto –bilinmeyen bir sebepten ötürü kendisine bu ad verilmişti– yeryüzündeki bütün köpeklerin en güzeli, en zekisiydi ve Limpley onda her gün, her an yepyeni, harikulade özellikler ve yetenekler keşfediyordu. Dört ayaklılara özel ne kadar aksesuar varsa, tasma, sepet, ağızlık, mama kabı, oyuncak, toplar, kemikler, hepsi hesapsızca alınıyor, Limpley gazetelerde çıkan, köpek bakımı ve beslenmesiyle ilgili bütün yazı ve ilanları dikkatle inceliyordu, hatta bu alanda daha sağlam bilgi edinme hevesiyle bir köpek dergisine bile abone olmuştu, sırf köpek delilerinden geçinen bu dev sektör onunla yeni ve yorulmak bilmez bir müşteri kazanmıştı; vara yoğa veteriner çağrılıyordu. Bu yeni tutkunun art arda yarattığı bütün aşırılıkları anlatmaya kalksam, kitaplara sığmazdı; sık sık komşu evden şiddetli bir havlama

duyuyorduk. Fakat havlayan köpek değil, yere dümdüz uzanıp köpek dilini taklit ederek gözünün bebeği köpeğini başka hiçbir faninin anlayamayacağı bir diyaloga teşvik etmeye çalışan sahibiydi. Şımartıp durduğu hayvanın bakımı onu kendininkinden fazla meşgul ediyor, köpek profesörlerinin bütün perhiz tavsiyelerine harfi harfine uyuyordu; Ponto, Limpley ile karısından çok daha lüks besleniyordu ve bir keresinde gazetede bir tifüs salgını bahsi geçince –salgın alakasız bir bölgedeydi– hayvan sadece madensuyu içmeye başladı; ara sıra saygısız bir pire, o yanına yaklaşılmaz köpeğe bir ziyaret yapma ve hain bir şekilde onun patilerini yere sürtecek ya da ısırma amaçlı arayışlara yönelecek kadar alçalmasına neden olma küstahlığında bulunduğu, Limpley öfke içinde o berbat pire avı işine giriyor, içi dezenfektanlı su dolu leğene sıvadığı kollarıyla eğilerek elinde tarak ve fırçayla azimli bir biçimde, sırnaşık misafirlerin en sonuncusu ölene kadar uğraşıyordu. Hiçbir zahmet onun için fazla, hiçbir alçalma utanç verici değildi ve benim diyen kral çocuğu daha büyük bir sevgi ve ihtimamla bakılamazdı. Bütün bu deliliklerin ortasında tek sevindirici olan, bütün güçlü duyguların bu yeni nesneye odaklanmasıyla esasen Frau Limpley’in ve ayrıca bizim, Limpley’in delifışekliğinden kurtulmuş olmamızdı; saatlerce köpekle yürüyüşe çıkıyor, kalın derisiyle sağı solu koklarken onu pek de umursamayan hayvana konuşuyor da konuşuyor, kadınsa kocasının dört ayaklı sunağın önünde gündelik putperestlik görevini ifa edişini gülümseyerek ve hiçbir şekilde kıskanmadan izliyordu. Kocasının onu duygu namına mahrum bıraktığı şey yalnızca can sıkıcı ve katlanması zor fazlalıktı; yani kadına hâlâ bol bol sevgi kalıyordu. Dolayısıyla yeni ev arkadaşının bu evliliği muhtemelen eskisinden de mutlu kıldığı aşikârdı.

Bu arada Ponto günden güne büyüyordu. Derisinin kalın, çocuksu katmanlarının içi sert, sıkı, iyi kaslanmış etle dolmuş, geniş göğsü, güçlü dişleri ve güzelce taranmış sert sağırsıyla iri bir hayvan olmuştu. Aslında son derece iyi huylu olan bu köpek, evdeki baskın konumunu idrak eder etmez rahatsız edici hale gelmeye, kibirli ve buyurgan tavırlar sergilemeye başladı. Keskin bir gözlem yeteneği olan zeki hayvanın, efendisinin ya da daha ziyade kölesinin onun her şımarıklığını hoş göreceğini anlaması uzun sürmemiştir; önce itaat

etmeyi bıraktı, çok geçmeden zorbaca davranışlar edindi ve prensip olarak tabiiyet olarak nitelenebilecek her şeyi reddetmeye başladı. Bir kere evde mahremiyet namına hiçbir şeye tahammülü yoktu. Hiçbir şey o yokken ve aslında onun açık seçik onayı olmadan gerçekleşmemeliydi. Ne zaman misafir gelse, kendini azametli bir edayla kapalı kapının önüne atıyordu, hizmete hazır Limpley'in ayağa fırlayıp kapıyı açacağından kesinlikle emindi; sonra da gururla, misafirlerin yüzüne bakmaya bile tenezzül etmeden, evin asıl sahibinin kendisi olduğunu, ilk önce ona hayranlık ve saygı gösterilmesi icap ettiğini açıkça göstermek amacıyla koltuklardan birine çıkıyordu. Başka hiçbir köpeğin, bahçe çitinin önünden bile geçmeye cüret edemeyeceği zaten aşikârdı, ama nefretini hırlayarak beyan ettiği, postacı ya da sütçü gibi bazı insanlar da kendilerini paket ya da şişeleri kapı eşiğinin önünde bırakmak zorunda hissediyorlardı. Limpley çocuksu aşk ateşiyle alçaldıkça, küstah hayvan ona daha da kötü davranıyordu; hatta kulağa ne kadar gerçekdışı gelse de Ponto yavaş yavaş, okşamalara ve coşkuya lütfedip katlanmakla beraber kendini asla bu gündelik iltifatlar için herhangi bir şekilde minnet duymak zorunda hissetmediğini ona kanıtlayacak koca bir sistem kurdu. Prensip olarak Limpley'i her çağırdığında bekletiyordu ve şeytani ikiyüzlülüğü yavaş yavaş öyle bir noktaya vardı ki, bütün gün normal, hayat dolu bir köpek gibi etrafta avlanıyor, tavukları kovalıyor, suda yüzüyor, yoluna ne çıksa iştahla mideye indiriyor ve en büyük zevkinin peşine düşerek, kanala uzanan çayırı hiç ses etmeden, süratle koşarak sinsice indikten sonra kanalın kenarına dizilmiş çamaşır sepetlerini ve leğenleri haince sert bir kafa darbesiyle suya itiyor, sonra da muazzam bir zafer ulumasıyla, çamaşırlarını tek tek sudan çıkarmak zorunda kalan umutsuz kadınların ve genç kızların etrafında dört dönüyordu. Fakat Limpley'in ofisten döneceği an gelip çattı mı, kurnaz komedyen o neşeli halleri bir tarafa bırakıyor ve erişilmez bir sultan havasına bürünüyor. Tembelce arkasına yaslanıp en ufak bir karşılama tepkisi vermeksizin sahibini bekliyor, Limpley ise daha karısını selamlamadan ve ceketini çıkarmadan, enerjik bir "Merhaba Ponto" ile ona hücum ediyordu. Ponto bu selama karşılık vermek için kuyruğunun ucunu bile oynatmıyordu. Bazen cömert bir edayla sırtüstü yatıp karnının yumuşak, ipeksi derisini okşatıyor ama bu

okşamanın hoşuna gittiğini herhangi bir soluma ya da memnuniyet hırıltısıyla belli etmekten böyle lütufkâr anlarda da dikkatle sakınıyordu; bu tür sevgi gösterilerine izin vermesinin sadece bir lütuf olduğunu ona tabi olan köle çok iyi bilmeliydi. Sonra da “Artık yeter!” anlamına gelen kısa bir hırlamayla birden tekrar yüzükoyun dönerek oyunu bitiriyordu. Aynı şekilde, Limpley’in lokma lokma ağzına verdiği doğranmış ciğeri mideye indirmek için de her seferinde kendine yalvartıyordu. Bazen yemeğini sadece koklamakla yetiniyor ve tüm ikna çabalarına rağmen, sırf bu iki bacaklı uşak ona her servis ettiğinde yemeye tenezzül etmeyeceğini göstermek için hor görürcesine kabında bırakıyordu. Yürüyüşe çağrıldığında önce tembel tembel ters dönüp geriniyor ve öyle bir esniyordu ki, ağzının içi siyah benekli gırtlığa kadar görünüyordu; gezintiye çıkmanın şahsen çok da umurunda olmadığını ve sırf Limpley’in hatırı için kanepeden kalktığını her seferinde mutlaka küstahça bir hareketle belli ediyordu. Şımartıldıkça ve bu yüzden utanmazlaştıkça, sahibini böyle bin çeşit numarayla kendi karşısında bir dilenci, bir ricacı pozisyonuna düşürüyordu; asıl “köpekçe” olarak nitelenmesi gereken, Doğulu bir paşa rolünü muazzam bir oyunculuk başarısı göstererek canlandıran terbiyesiz hayvanın davranışları değil, yaltaklanıp duran Limpley’in iptilasıydı.

Biz ikimiz, kocam ve ben, bu zorbanın utanmazlıklarına tanıklık etmeye katlanamaz hale gelmiştik. Ponto, zekâsı sayesinde çok geçmeden ona saygı duymadığımızı fark etti ve bizi hiçe saydığını belli etmek için kendince elinden geleni en kaba şekilde yapmaya başladı. Karakter sahibi olduğu yadsınamazdı; gül tarhlarımızdan birinin içinde, oralarda gezindiğini açıkça gösteren bir iz bırakması üzerine hizmetçimizin onu bahçeden sertçe kovduğu günden sonra, arazilerimizi barışçıl bir şekilde ayıran kalın çim duvarın arasından bir daha asla geçmedi ve Limpley’in bütün ikna çabalarına, yalvarıp yakarmalarına rağmen eşiğimize adım bile atmayı reddetti. Bizi ziyaret etmemesinden memnunduk; öte yandan köpek yanındayken Limpley’le sokakta ya da evin önünde karşılaşp da bu iyi niyetli, geveze adam bizimle konuşmaya başladığında zorba hayvanın biraz uzayan dostça bir sohbeti kıskırtıcı davranışlarıyla imkânsız kılması can sıkıcı bir hal almıştı. İki dakika sonra öfkeyle ulumaya ya da

hırlamaya başlıyor, o da olmazsa kafasını öne uzatarak Limpley'in bacağını saygısızca itiyordu; ki bunun anlamı kesinlikle şuydu: "Yeter! Böyle iğrenç insanlarla sohbet etme." Ve utanç verici bir biçimde şunu söylemek zorundayım ki, bu tip durumlarda Limpley her seferinde huzursuz oluyordu. Önce, "Tamam, tamam! Hemen gidiyoruz," diyerek o terbiyesizi sakinleştirmeye çalışıyor, ama zorba köpeğin geçiştirmeye hiç niyeti olmuyordu; o zaman da zavallı köle –biraz mahcup ve şaşkın bir tavırla– bize veda ediyordu. Ve kibirli hayvan poposunu gururla havaya dikerek bize sınırsız gücünü göstermenin yarattığı gözle görülür zafer sevinciyle hızlı hızlı yürüyüp gidiyordu; normalde şiddete meyilli değildir; ama böyle anlarda o şımarık pislige bir kez, sadece bir kez olsun kırbacı indirmek için elim kaşınıyordu.

Böylece son derece sıradan bir köpek olan Ponto vaktiyle komşularımızla o kadar yakın olan ilişkimize fark edilir bir soğukluk sokmayı başarmıştı. Limpley eskiden olduğu gibi ikide bir paldır küldür bize gelemediği için bariz şekilde üzülüyordu; aynı şekilde karısı da, kocasının köleliğiyle kendini hepimizin önünde ne denli gülünç duruma düşürdüğünü hissettiği için rahatsızdı. Bu küçük tatsızlıklarla bir yıl daha geçti, bu zaman zarfında hayvan muhtemelen daha da küstah, iktidar düşkünü ve bilhassa Limpley'i aşağılamalarında daha usta hale geldi; ta ki günün birinde, tarafların hepsini aynı ölçüde şaşırtan, bir taraf için elbette mutluluk verici olsa da asıl etkilenen taraf için trajik bir değişiklik yaşanana dek. Frau Limpley'in son iki-üç haftadır tuhaf bir çekingenlikle her türlü uzun sohbetten kaçtığını kocama anlatmadan edememiştim. Normalde iyi komşular olarak birbirimize bir şeyler ödünç verirdik, bu da her seferinde bize tatlı tatlı sohbet etme fırsatı verirdi; çünkü bu sessiz sakin, kendi halinde kadını hakikaten seviyordum. Fakat kısa bir süredir onda, bana yaklaşma konusunda can sıkıcı bir tutukluk seziyordum; bir şey istediğinde hizmetçiyi göndermeyi tercih ediyor, onunla konuştuğumda fark edilir şekilde sıkıntılı görünüyor ve benimle göz göze gelmemeye çalışıyordu. Frau Limpley'e özel bir sempati besleyen kocam, gidip kendisini bir şekilde bilmeden kırdık mı diye açık açık sormam konusunda ısrar etti. "Komşular arasında bu tür ufak tefek dargınlıklara meydan vermemeli. Belki de korktuğunun

tam tersi bir durum söz konusudur, belki de –ki bence öyle– senden bir ricada bulunacaktır da cesaret edemiyordur.” Tavsiyesine uydum. Yan tarafa geçip kadını bahçedeki koltukta otururken bulduğumda öyle bir düşüncelere dalmıştı ki, geldiğimi duymadı bile. Elimi omzuna koydum ve dürüstçe şöyle dedim: “Frau Limpley, ben yaşlı bir kadını, artık hayatta çekinecek bir şeyim yok. İzninizle ben başlayayım. Bize karşı herhangi bir kırgınlığınız varsa bana nedenini açıkça söyleyin.” Zavallı ufak tefek kadın irkilerek ayağa fırladı. Nasıl böyle bir şey düşünebilirdim! Gelmemesinin tek sebebi şeydi... Lafına devam etmek yerine kızardı ve hıçkırmaya başladı; ama diyebilirim ki bu olumlu, mutlu bir hıçkırmaydı. En sonunda bana her şeyi itiraf etti. Dokuz yıllık evlilikten sonra, anne olma konusundaki bütün ümidi çoktan tükenmiş ve son haftalarda, bu beklenmedik olayın gerçekleşebileceği yönündeki şüpheleri arttığı halde buna inanmaya cesaret edememişti. Evvelsi gün gizlice doktora gitmişti ve artık emindi. Fakat kocasına söylemeye dili varmamıştı, nasıl bir adam olduğunu ben de gayet iyi biliyordum, onun sevincinin taşkınlığından neredeyse ürküyordu. Acaba –ama işte bunu bizden rica etme cesaretini gösterememişti–, kocasını bu duruma hazırlama işini bizim üstlenmemiz daha mı iyi olurdu? Bunu seve seve yapacağımı söyledim; kocam da bu işe bayıldı ve meseleyi kasten biraz daha eğlenceli hale getirdi. Limpley’e, işten döner dönmez bize gelmesini rica eden bir not bıraktı. Ve tabii ki bu iyi yürekli adam, ceketini bile çıkarmadan soluğu evimizde aldı. Bir taraftan bizde bir şeyler olduğu konusunda gözle görülür şekilde endişeli, diğer taraftan dost sıfatıyla hizmete hazır olduğunu kanıtlayacağı, hani diyeceğim ki, ortaya dökeceği için neredeyse mutluydu. Nefes nefese karşımızda duruyordu. Kocam ondan masaya oturmasını istedi. Bu alışılmadık resmiyet onu huzursuz etmişti; işte yine o kocaman, ağır, çilli ellerini nereye koyacağını bilemiyordu.

“Limpley,” diye başladı kocam, “dün akşam eski bir kitapta, bir insanın çok şey değil yalnızca bir şey, tek bir şey dileyebileceğini okuyunca aklıma siz geldiniz. Şöyle düşündüm: Mesela bir melek, bir peri ya da şu sevgili varlıklardan herhangi biri, ‘Limpley, neyin eksik?’ diye sorsa, iyi yürekli komşumuz ne dilerdi? Size tek bir dilek hakkı veriyorum.”

Limpley şaşkın şaşkın bakıyordu. Mevzu ona eğlenceli gelmişti, ama bu eğlenceye güvenmiyordu. İçinde hâlâ, bu resmî davetin arkasında sıra dışı bir şey olduğuna yönelik bir huzursuzluk duygusu vardı.

“Şimdi, Limpley, benim bu dost peri olduğumu varsayın,” diye onun şaşkınlığını hafifletti kocam. “Hiç dileğiniz yok mu?”

Limpley yarı ciddi yarı gülerek elini kısacık kesilmiş, kızılımsı saçlarının arasında gezdirdi.

“Aslını isterseniz, yok,” diye itiraf etti en sonunda. “İstedğim her şeye sahibim; evim, karım, güvenli bir işim, ayrıca...” –“Köpeğim” demek istediğini ama son anda bunu yakışsız bulduğunu anlamıştım.– “Evet, her şeyim var.”

“Yani melekten ya da periden bir dileğiniz yok mu?”

Limpley gittikçe neşeleniyordu. Nasıl da sonsuz mutlu olduğunu nihayet açıkça dile getirebildiği için müthiş mutluydu. “Hayır... Hiç yok.”

“Yazık,” dedi kocam. “Aklınıza bir şey gelmemesi çok yazık...” Sonra da sustu.

Limpley kocamın dikkatli bakışları karşısında biraz rahatsızlık duymaya başlamıştı. Kendini özür dilemek zorunda hissetti.

“Tabii biraz daha fazla paraya ihtiyaç olabilir... Küçük bir terfi... Fakat dediğim gibi, hayatımdan memnunum... Başka ne dileyebilirim, bilmiyorum.”

“Zavallı melek,” dedi kocam sahte bir resmiyetle. “Mr. Limpley’in hiçbir dileği olmadığı için eli boş dönecekti. Eh, neyse ki hemen gitmedi bu iyi kalpli, tatlı melek; gitmeden önce bir de Mrs. Limpley’e sordu ve görünüşe bakılırsa bu kez biraz daha şanslıydı.”

Limpley afallamıştı. Bu saf ve temiz adam ıslak gözleri ve yarı açık ağzıyla şimdi azıcık budala görünüyordu. Fakat kendini topladı ve neredeyse kızgın bir sesle –kendisine ait birinin bütünüyle memnun olamayacağını aklı almıyordu–, “Karım mı? Ne dileği varmış ki?” diye sordu.

“Eh, belki de... Bir köpekten biraz farklı bir şey.”

Limpley şimdi anlamıştı. Yıldırım çarpmışa dönmüştü; kapıldığı paniğin etkisiyle gözlerini farkında olmadan öyle bir açmıştı ki, gözbebekleri yerine gözakları görünüyordu. Bir anda ayağa fırladı ve pardösüsünü unutarak bizden müsaade istemeden, kendi evine koşup

deli gibi karısının odasına daldı.

İkimiz birden güldük. Fakat şaşırmadık. Onun o müthiş tez canlılığını bilen insanlar olarak zaten başka bir şey beklemiyorduk.

Oysa ki şaşıran başka biri vardı. Kırpıştırıp durduğu, yarı kapalı gözleriyle tembel tembel kanepede uzanan ve akşamları o saatte sahibinin ona borçlu olduğu –ya da kendisinin öyle sandığı– selamlama ritüelini bekleyen biri: güzelce fırçalanmış, başına buyruk Ponto. Fakat bu da nesiydi? Limpley onu selamlamadan, ona iltifat etmeden yanından geçip giderek yatak odasına çıkmıştı, şimdi de gülme, ağlama, konuşma ve hıçkırma sesleri duyuyordu, bu durum uzadıkça uzuyor, kimse onunla ilgilenmiyordu; oysa hak ve ihtiyaç bakımından ilk sevgi dolu selamın kendisine verilmesi icap ederdi. Aradan bir saat geçti. Hizmetçi, içi yemek dolu kabını getirdi. Ponto, hor görürcesine baktığı yemeğe ağzını sürmedi. Yalvarılmaya, ısrar edilmeye, birisinin ona yemeğini yedirmesini alıştı. Hizmetçiye kötü kötü hırladı. Onu böyle kolayca başlarından atamayacaklarını öğrenmeliydiler. Fakat o heyecan dolu akşamda hiç kimse onun yemeğine tenezzül etmeyişi fark etmedi. Unutuldu ve öyle de kaldı. Limpley mütemadiyen karısını lakırdıya boğuyor, üzerine tembihler yağıdırıyor ve iltifatlar ediyordu; o mutluluk patlaması esnasında Ponto’yu gözü görmüyordu, kibirli hayvansa yine de sahibinin yanına yaklaşıp kendini hatırlatmayacak kadar gururluydu. Köşesine büzülüp oturarak bekledi, bir yanlış anlama söz konusu olmalıydı; affedilemez olsa da bir kereye mahsus bir unutkanlık. Fakat boşuna bekliyordu. Genç karısının riayet etmesi gereken sayısız tembihi sayıp dökmekten az kalsın otobüsü kaçırarak olan Limpley ertesi sabah da onun yanından selam vermeden, koşarak geçip gitti.

Hayvan zekiydi, buna şüphe yoktu. Fakat bu ani değişikliği havsalası almıyordu. Limpley otobüse binerken tesadüfen ben de penceredeydim ve o gözden kaybolur kaybolmaz Ponto’nun ağır adımlarla ve diyebilirim ki düşünceli bir ifadeyle evden sürünürcesine çıkıp uzaklaşan aracın arkasından baktığını görmüştüm. Yarım saat boyunca hiç kımıldamadan öyle durdu; belli ki sahibinin geri gelerek unuttuğu veda selamını telafi edeceğini umuyordu. Neden sonra yavaşça dönüp gitti. Bütün gün hiç oyun oynamadı ve kudurmadı, aynı düşünceli ifadeyle ağır ağır evin etrafında dönüp durdu; belki de

–hayvan beyrinde ne şekilde ve ne ölçüde düşünce zincirleri oluşabildiğini hangimiz bilebiliriz?–, acaba her zamanki iltifattan anlaşılmaz şekilde mahrum kalmasına aptalca bir davranış mı neden oldu diye düşünüyordu. Akşama doğru, Limpley’in her zamanki dönüş saatinden yarım saat önce, belirgin bir biçimde sinirlenmeye başladı, otobüsü vaktinde yakalamak için, geriye yatırdığı kulaklarıyla bahçe çitinin kenarına gidip gidip geliyordu. Fakat tabii ki, nasıl sabırsızlıkla beklediğini belli etmekten kaçındı; otobüs her zamanki saatinde ufukta görünür görünmez hızlıca odaya dönerek, hep yaptığı gibi kanepeye uzanıp beklemeye başladı.

Fakat bu kez de boşuna bekliyordu. Sahibi bu kez de aceleyle yanından geçip gitti; her gün aynı şey oluyordu. Limpley bir-iki defa onu fark edip üstünkörü bir, “Ah, burada mısın Ponto,” dedi ve geçerken şöyle bir okşadı. Fakat bu sadece baştan savma, düşüncesizce bir okşamaydı. O eski pohpohlamalar ve hizmet etmeler kalmamıştı, sevgi sözcükleri, oyunlar, yürüyüşler, hiçbir, hiçbir kalmamıştı. Aslını isterseniz, bu acı verici umursamazlıktan Limpley, bu melek gibi adam da sorumlu tutulamazdı. Çünkü gerçekten de artık tek düşüncesi, tek derdi karısıydı. Eve gelir gelmez ona her konuda yardımcı oluyor, acele ya da dikkatsizce bir adım atmasın diye özenle koluna girip süresi kesin olarak belirlenmiş yürüyüşlere çıkarıyordu; beslenmesini kontrol ediyor, hizmetçiden günün her ânının eksiksiz raporunu alıyordu. Gece geç saatte, karısı uyuduktan sonra, neredeyse her gün bize gelerek tecrübeli bir kadın olduğum için benden tavsiye ve moral alıyordu; müstakbel çocuğun ihtiyacı olan bütün eşyayı çoktan mağazalardan toplamıştı ve bütün bunları aralıksız, harareti bir coşkuyla yapıyordu. Kendi kişisel hayatı tamamen sona ermişti; bazen iki gün boyunca tıraş olmayı unutuyor, bitmez tükenmez tembihleri yüzünden otobüsü kaçırdığı için sık sık işe geç gidiyordu. Dolayısıyla Ponto’yu yürüyüşe çıkarmayı ya da onunla ilgilenmeyi ihmal etmesinin sebebi en azından kötü niyet ya da duygusal sadakatsizlik değil, sadece bütün duyuları, düşünceleri ve duygularıyla tek bir meselede kaybolan, çok tutkulu ve neredeyse monomanik tabiatlı bir insanın dağınıklığıydı. Fakat mantık çerçevesinde geleceği ve geçmişini değerlendiren muhakeme kabiliyetlerine rağmen insanlar ihmal edildiklerinde bunu bağışlamayıp kin güderken, muhakeme kabiliyeti

olmayan bir hayvan bunu nasıl yapabilirdi? Haftalar geçtikçe Ponto daha da sinirli ve huysuz oluyordu. Onu, yani evin efendisini böyle kolayca çiğneyip geçerek yaşamaya devam etmelerini ve kendisinin yan role düşürülmesini gururu kaldıramıyordu. Makul olsaydı, yalvarıp yaltaklanarak Limpley'e yanaşır ve böyle bir durumda eski hamisi kesinlikle ihmal ettiği şeyleri hatırlardı. Fakat Ponto hâlâ karnının üstünde sürünmeyecek kadar gururluydu. Barışmak için ilk adımı kendisi değil, sahibi atmalıydı. Böylece, bin bir çeşit numarayla dikkat çekmeye karar verdi. Üçüncü hafta birdenbire topallamaya ve felç olmuş gibi sol arka bacağını çekmeye başladı. Normal şartlar altında Limpley onu hemen şefkat ve heyecanla muayene ederek acaba patisine diken mi battı diye bakardı. Ona acır ve derhal veterineri arar, durumunu görmek için kuşkusuz gece üç-dört kez kalkardı. Fakat bu kez ne o ne de evde bir başkası bu teatral topallamayı fark etti ve Ponto'nun öfkeyle buna son vermekten başka çaresi kalmadı. Birkaç hafta sonra bu kez açlık greviyle şansını denedi. İki gün boyunca kendini feda ederek yemeğini kabında bıraktı. Fakat iştahsızlığıyla kimsenin ilgilendiği yoktu; oysa normalde bir kez olsun zorbalık hevesiyle mamasını sonuna kadar yemeyecek olsa, Limpley bir telaş ona özel bisküviler ya da bir dilim salam getirirdi. En sonunda hayvanca açlığı iradesini yendi, yemeğini gizlice ve vicdan azabı içinde, hiçbir lezzet almadan silip süpürdü. Bir başka sefer, bu kez bir gün boyunca saklanarak dikkat çekmeye çalıştı. Temkinli bir şekilde yakınlarda bir yere, kullanılmayan eski odunluğa sinip oturmuştu; böylece endişe dolu "Ponto! Ponto!" seslenişlerini buradan büyük bir zevkle duyabilecekti. Fakat kimse seslenmedi, yokluğunu kimse fark edip telaşa kapılmadı. Tiranlığı yıkılmıştı. Tahtından indirilmiş, aşağılanmış, unutulmuştu ve bütün bunların neden olduğu konusunda en ufak bir fikri yoktu.

Sanırım o haftalarda köpekte başlayan değişikliği ilk fark eden bendim. Gittikçe zayıflıyordu, yürüyüşü değişmişti. Eskisi gibi poposunu havaya kaldırarak dimdik, küstah bir edayla kurumlanmak yerine, dayak yemiş gibi sürünürcesine yürüyordu; eskiden her gün büyük bir özenle fırçalanan derisi ipeksi parlaklığını yitirmişti. Biriyle karşılaştığında göz göze gelmemek için kafasını eğiyor, aceleyle geçip gidiyordu. Fakat feci şekilde aşağılandığı halde burnu hâlâ

sürtmemiştii; hâlâ bizlerden utanıyor ve içindeki öfkeyi kusmak için, çamaşır sepetlerine yönelik dozu iki kat artan saldırılar dışında bir yol bulamıyordu: Var olduğunu ve kendisine saygı gösterilmesi gerektiğini zorla ve şerle göstermek için haftada en az üç sepeti kanala itiyordu. Fakat bu da, tepesi atan hizmetçilerin onu pataklamakla tehdit etmeleri hariç bir sonuç vermiyordu. Bütün numaraları ve taktikleri, yememesi, topallaması, eve gelmemesi, casus gibi etrafı kolaçan etmesi boşunaydı, ağır kare kafasını zorlamasının yararı yoktu: O gün, kendisinin anlamadığı gizemli bir şey gerçekleşmiş olmalıydı. O zamandan beri evde ve evdeki bütün insanlarda bir şeyler değişmiş, öyle de kalmıştı ve Ponto ümitsizlik içinde anlıyordu ki, orada gerçekleşen ya da gerçekleşmiş olan şey karşısında âcizdi. Hiç kuşku yoktu ki ona karşı olan biri, yabancı, kötü bir güç bulunuyordu. Onun, yani Ponto'nun bir düşmanı vardı. Bu düşman ondan daha güçlü ve görünmez, akıl sır ermezdi. Onu, evdeki bütün iktidarına el koyan o alçak, hain, ödleğ hasmı yakalamak, parçalamak, ısıarak kemiklerini kırmak mümkün değildi. Kapıları koklamak, casusluk etmek, havaya dikili kulakları dört açmak, düşünüp taşınmak, gözlemek, hiçbir i işe yaramazdı; bu düşman, bu şeytan, bu hırsız görünmezdi ve öyle de kalacaktı. O haftalarda Ponto bu görünmez varlıktan, bu şeytandan bir iz yakalamak için serseri mayın gibi çitin etrafında dört dönüyordu; ama ayaklanan duyularıyla tek algıladığı, evde anlayamadığı ve bu amansız düşmanla bağlantılı bir hazırlık olduğuydu. Bir kere, aniden yaşlıca bir kadın –Frau Limpley'in annesi– peydahlanmıştı ve geceleri yemek odasındaki kanepede, “onun” kanepesinde, normalde kendisinin kocaman, pofuduk yastıklı sepeti rahat gelmediği zaman tembellik etmeye alışkın olduğu yerde yatıyordu. Sonra mesela –acaba ne amaçla?– türlü çeşitli eşya, kumaşlar ve paketler getiriliyor, ikide bir kapı çalıyor, iğrenç, keskin, insani olmayan bir koku yayan, gözlüklü, siyah giyimli bir bey sık sık uğruyordu. Frau Limpley'in yatak odasının kapısı sürekli açılıp kapanıyor, kapının ardında devamlı fiskos ediliyor ya da kadınlar hep birlikte oturup şıkır şıkır dikiş dikiyorlardı. Bütün bunların anlamı neydi ve kendisi neden dışlanmış, haklarından mahrum bırakılmıştı? Devamlı kara kara düşünmekten Ponto'nun bakışları yavaş yavaş donuklaşmaya, neredeyse camlaşmaya başlamıştı. Hayvan aklını insan aklından ayıran şey, sadece geçmiş ve bugünle

sınırlı olması, geleceği tasavvur ya da hesap edememesidir. Bu muhakeme kabiliyeti olmayan hayvan, ümitsiz bir ıstırapla şunu seziyordu ki burada kendisinin aleyhine olan, ama direnemeyeceği ya da mücadele edemeyeceği bir şeyler gerçekleşmek üzereydi.

Gururlu, buyurgan, şımarık Ponto'nun bu nafile mücadeleden yorgun düşerek boyun eğip teslim olması altı ay sürdü ve en sonunda karşısında silah teslim ettiği kişi tuhaf bir biçimde bendim. O yaz akşamı kocam odasında iskambil kâğıtlarıyla oyun oynarken bahçede biraz daha oturmaya niyetlenmişim; birden sıcak bir şeyin hafifçe, korka korka dizime yaslandığını hissettim. Bu, gururu kırıldığı için bir buçuk yıl boyunca bahçemize adım atmayan ve şimdi yaşadığı sarsıntı yüzünden bana sığınan Ponto'ydu. Onu diğer herkesin ihmal ettiği o haftalarda belki bir kez yanından geçerken çağırmış ya da okşamış olabilirim, dolayısıyla ümitsizliğinin o son noktasında aklına ben gelmişim, kafasını kaldırıp bana baktığında gözlerindeki yalvaran, ısrarcı bakışı asla unutamam. Bir hayvanın bakışı en zor anlarda bir insanınkinden çok daha etkili, neredeyse diyebilirim ki konuşkan olabilir; çünkü biz duygularımızın, düşüncelerimizin çoğunu, bunları aktaran kelimelere havale ederiz, buna karşılık konuşma becerisi olmayan hayvan bütün ifadeyi gözbebeklerinde toplar. Çaresizliğin Ponto'nun tarif edilemez bakışlarında gördüğüm kadar dokunaklı ve ümitsiz bir ifadesini daha önce hiç görmemişim; bir yandan da patisini hafif hafif eteğimin ucuna sürterek yardım istiyordu. Yalvarıyordu, bunu iliklerime kadar hissediyordum: "Açıkla bana, sahibimin, diğer herkesin benimle derdi ne? Evde benim aleyhime neler dönüyor? Bana yardım et, söyle, ne yapmalıyım?" Bu dokunaklı yalvarış karşısında ne yapacağımı gerçekten bilmiyordum. Köpeği gayriihtiyari okşayarak yarı duyulur bir sesle mırıldandım: "Benim zavallı Ponto'm, senin devrin geçti. Biz nasıl bir sürü kötü şeye alışmak zorundaysak, sen de buna alışmak zorundasın." Ben konuşurken kulaklarını dikti, alnının kat kat derisi iyice kırıştı; sanki tek isteği söylediklerimi çözmekti. Sonra patisiyle sabırsızca eşeleme hareketleri yapmaya başladı ve bu ısrarcı, sabırsız jestin anlamı şuydu: "Seni anlamıyorum. Bana açıkla! Bana yardım et!" Oysa ona yardım edemeyeceğimi biliyordum. Hayvanı sakinleştirmek için uzun uzun okşadım. Fakat içten içe, benim ona teselli veremeyeceğimi hisset-

mişti. Sessizce ayağa kalktı ve dönüp arkasına bakmadan, tıpkı geldiği gibi çıt çıkarmadan gözden kayboldu.

Bir gün bir gece boyunca ortalıkta görünmedi; insan olsaydı intihar ettiği endişesine kapılırdım. Ancak ertesi günün akşamı, leş gibi kirlenmiş, aç, vahşileşmiş ve hafif ısırıklar almış olarak tekrar ortaya çıktı; o âciz öfkesiyle bir yerlerde yabancı köpeklere saldırmış olmalıydı. Fakat onu yeni bir aşağılanma bekliyordu. Hizmetçi eve girmesine izin vermedi ve dolu kabını kapının eşiğine bıraktıktan sonra onunla daha fazla ilgilenmedi. Bu kaba hakaretin gerekçesi, o anki özel durumdu; çünkü tam o sırada evin hanımının zor anları gelmişti ve odalar meşgul insanlarla doluydu. Limpley kırmızı kafasıyla, heyecandan titreyerek çaresiz bir halde ortalıkta dolanıyor, ebe bir oraya bir buraya koşarak doktora yardım ediyor, kayıinvalid yatağın yanına oturmuş, gelinine moral veriyordu ve hizmetçinin de işi başından aşkındı. Ben de gelmiştim; gereği halinde yardımcı olmak üzere yemek odasında bekliyordum. Kısacası, Ponto'nun varlığı gerçekten de gereksiz bir rahatsızlık anlamına gelecekti. Fakat kendisi o sınırlı köpek beyniyle bunu nasıl anlayabilirdi? Sinir içindeki hayvanın tek bildiği, onu ilk kez evden –kendi evinden– bir yabancı, bir dilenci, bir karaçalı gibi kovdukları, orada kapalı kapılar ardında olup biten önemli bir şeyden haince uzak tuttuklarıydı. Öfkesi tarif edilemezdi; önüne fırlatılmış olan kemikleri güçlü dişleriyle, o görünmez düşmanın boynuymuşçasına kırıyordu. Sonra sağı solu koklamaya başladı, keskinleşmiş duyuları eve –kendi evine– yabancı bir insan girdiğini algıladı, döşemedeki kokudan, nefret ettiği siyah giyimli, gözlüklü adamın tanıdık izini yakaladı. Fakat onunla birlikte başkaları da vardı; peki içeride ne yapıyorlardı? Sinirli hayvan kulaklarını dikmiş, dinliyordu. Duvara yapışınca, içeriden gelen alçak ve yüksek sesleri, inleme ve çığlıkları, ardından şırıltıları, telaşlı ayak seslerini, hareket ettirilen mobilyalardan gelen gıcirtıyı, cam ve metal şingirtılarını duydu; bir şey, bir şey, içeride bir şey oluyor, o ise ne olduğunu anlayamıyordu. Fakat içgüdüsel olarak bunun, kendi aleyhine bir şey olduğunu sezmişti. Aşağılanmasına, haklarının elinden alınmasına neden olan şeydi bu, düşmandı, o görünmez, alçak, ödle, habis düşman; ama işte şimdi gelmişti. Şimdi görünürdü, şimdi onu yakalayabilir ve hak ettiği boyun darbesini nihayet indirebilirdi. İriyarı

hayvan, sinirden titreyen, gergin kaslarla sokak kapısının yanına sinmişti ki kapı açılır açılmaz içeri dalabilsin. Hak ve imtiyazlarını gasp eden, hain düşman, huzurunun katili bu kez kaçamayacaktı!

Biz evde bütün bunlardan habersizdik. Fazlasıyla heyecanlı ve meşguldük. Ben mecburen –ki bu az zahmetli bir iş değildi–, doktorla ebenin yatak odasına girmesini yasakladığı Limpley’i sakinleştirip teselli etmeye çalışıyordum; bu iki saatlik bekleme süresi boyunca muazzam bir duygudaşlıkla belki de doğum yapan karısından daha fazla acı çekti. Nihayet iyi haber geldi ve bir süre sonra, mutluluk ve korkudan yalpalayan adam çocuğunu –ebenin daha önce söylediği üzere, bir kız– ve anneyi görmek üzere temkinli bir biçimde yatak odasına alındı. İçeride uzun süre kaldı, biz de kayınvalideyle yalnız kaldığımızda, böyle anları daha önce bizzat yaşamış kadınlar olarak uzun hatıralarımızı birbirimize tatlı tatlı anlatmaya koyulduk. En sonunda kapı açıldı ve Limpley göründü, arkasından da doktor geliyordu. Limpley’in kucağında, bir kundağın içinde, gururla bize göstermek istediği bebek vardı, onu bir rahibin monstransı² taşıdığı gibi taşıyordu; saf ve temiz, geniş, biraz budala yüzü mutluluk ışıltısıyla adeta güzelleşecek kadar aydınlanmıştı. Hiç durmadan akan gözyaşlarını kurulayamıyordu, çünkü çocuğunu iki eliyle birden, paha biçilmez ve kırılğan bir şey tutar gibi tutuyordu. Arkasından gelen ve bu tür sahnelere alışık olan doktor bu arada pardösüsünü giydi. “Benim vazifem burada sona eriyor,” diyerek güldü, selam verdi ve saf saf kapıya gitti.

Fakat her şeyden habersiz doktorun kapıyı açtığı o anda bacağının yanından yıldırım hızıyla bir şey geçti, orada gergin kaslarla pusup beklemiş bir şey; işte Ponto odanın ortasındaydı ve deli gibi havlıyordu. Limpley’in elinde yeni bir şey tuttuğunu, şefkatle tuttuğunu hemen görmüştü; bilmediği bir şey, kedi gibi vikleyip insan gibi kokan, küçük, kırmızı ve canlı bir şey. Hah! İşte uzun zamandır aradığı, sinsi, gizli düşman, iktidarını çalan hırsız, huzurunun katili! Parçalamalı! Etlerini koparmalı! Ve çocuğu elinden almak için, dişlerini göstererek Limpley’in üzerine atladı. Sanırım hepimiz aynı anda çığlığı bastık; çünkü güçlü hayvanın saldırısı öyle ani ve sertti ki, o heybetli, iriyarı adam çarpmanın şiddetiyle duvara savruldu. Fakat son anda içgüdüsel olarak çocuğa bir şey olmasın diye kundağı havaya

kaldırmış, ben de o düşmeden önce hızlı bir hamleyle çocuğu havada kapmışım. Köpek derhal bana doğru atıldı. Neyse ki keskin çığlığımız üzerine tekrar içeri koşan doktor fırlayıp soğukkanlı bir biçimde ağır bir koltuğu çıldırmış durumda olan, kan çanağına dönmüş gözleri ve salyalar akan ağzıyla köpürdükçe köpüren köpeğe öyle bir fırlattı ki, hayvanın kemikleri çatırdadı. Ponto acıdan inledi ve bir an için geri çekildi, ama hemen sonra bana çılginca bir öfkeyle tekrar saldırdı. Yine de bu bir an, yerdeki Limpley'in ayağa kalkarak köpeğinkine dehşet verici şekilde şekilde benzeyen bir hiddetle hayvanın üstüne hücum etmesine yetmişti. Korkunç bir mücadele başladı. Heybetli, iri cüsseli ve kuvvetli Limpley, güçlü elleriyle Ponto'yu boğmak için vücudunun bütün ağırlığıyla onun üzerine atlamıştı; ikisi, güreşen tek bir kütle halinde yerde yuvarlanıyordu. Ponto ısırmaya, Limpley ise dizini sert darbelerini savuşturan hayvanın göğsüne dayayarak onu boğmaya çalışıyordu; biz yaşlı kadınlar, çocuğu korumak amacıyla yan odaya kaçtık, bu arada doktor ve hizmetçi de gözü dönmüş hayvanın üzerine hücum ettiler. Elleri geçen Ponto'ya vurmak için kullanıyorlardı, tahta ve cam sesleri kesilmek bilmiyordu, üçü birden hayvanı, delice havlaması nefes nefese bir hırıldamaya dönüşene dek yumruklayıp tekmelediler; en sonunda, artık zar zor ve kesik kesik nefes alan, bitmiş tükenmiş hayvanı doktor, hizmetçi ve gürültü üzerine koşarak gelen kocam ön ve arka bacaklarından iplerle bağlayarak masa örtüsünden yırttıkları bir parçayla ağzını tıkadılar. Ponto tamamen etkisiz hale getirilmiş ve yarı baygın olarak odadan sürüklenerek çıkarıldı. Onu kapının önüne çuval gibi fırlatıp attılar ve ancak ondan sonra doktor yardım etmek üzere koşarak geri geldi.

Bu arada Limpley çocuğu görmek için, bir sarhoş gibi sallanarak yan odaya gelmişti. Çocuk yaralanmamıştı; küçük, mahmur gözleriyle ona bakıyordu. Bitkin vaziyette daldığı ağır uykudan gürültü patırtı yüzünden uyanan karısı için de hiçbir tehlike söz konusu değildi; ellerini okşayan kocasına solgun yüzüyle, zorlukla ama sevgi dolu bir ifadeyle gülümsüyordu. Limpley ancak şimdi kendini düşünebilecek hale gelmişti. Korkunç görünüyordu, deli gibi bakan gözleriyle yüzü bembeyazdı, yakası yırtılmıştı, giysileri buruş buruş ve toz içindeydi; gömleğinin lime lime olmuş sağ kolundan döşemeye kan damladığını dehşetle fark ettik. Boğmaya çalıştığı hayvanın umutsuzca bir kendini

müdafaa halinde iki kez dişlerini etine geçirdiğini kendisi o öfkeyle hissetmemişti; onu soydular ve doktor süratle yarasını sardı. Bu arada hizmetçi bir kadeh brendi getirdi, çünkü bitkin adam heyecan ve kan kaybından bayılmak üzereydi, onu zar zor bir kanepeye yatırdık; heyecanlı bekleyiş yüzünden iki gecedir doğru dürüst dinlenememiş olan Limpley orada derin bir uykuya daldı.

Bu arada biz, Ponto'ya ne yapacağımızı düşünüyorduk. “Vuralım,” diye bağırdı kocam ve tabancasını almak üzere bizim eve gitmeye kalktı. Fakat doktor kendi görevinin, bir dakika bile kaybetmeden hayvanı müşahede altına almak olduğunu söyledi, tükürüğünden örnek alınarak kuduz olup olmadığı tespit edilecekti; çünkü eğer öyleyse Limpley'in kolundaki ısırik da daha farklı tedbirler gerektirirdi; Ponto'yu derhal arabasına koymak istiyordu. Ona yardım etmek üzere hepimiz dışarı çıktık. Kapının önünde –asla unutamayacağım bir manzara–, bacakları bağlı hayvan savunmasızca yatıyordu; geldiğimizi duyar duymaz kan çanağı gözleri yuvalarından fırlamak istercesine bir kuvvetle büyüdü. Dişlerini gıcırdatıyor, ağzını tıkayan bez parçasını atmak için öğürüp yutkunuyordu, bir yandan da kasları yay gibi gerilmişti, kıvranıp duran bütün vücudu şiddetli bir titremeyle sarsılıyordu; açık açık itiraf edeyim ki sıkıca bağlı olduğunu bildiğimiz halde onu tutma konusunda hepimiz biraz tereddüt ediyorduk, hayatımda hiç bu kadar yoğunlaşmış, bütün kötücül içgüdülerle dolu bir öfke, hiçbir canlının gözünde o kan çanağına dönmüş, kan bürümüş gözlerdeki kadar büyük bir nefret görmemiştim. İçimi ürperten bir korku eşliğinde, acaba kocam hayvanı vurma önerisinde haklı mıydı diye düşünmeden edemedim. Fakat doktor onu hemen götürmekte ısrar etti ve böylece bağlı hayvan arabaya sürüklenerek zayıf direnme çabalarına rağmen oradan götürüldü.

Bu pek de alını açık sayılmayacak gidişinden sonra Ponto uzunca bir süre gözümüzün önünden kayboldu. Kocamın tesadüfen öğrendiğine göre, Pasteur bölümünde günlerce süren müşahede sonucunda en ufak bir kuduz belirtisine rastlanmamış, suç mahalline dönmesi de söz konusu olamayacağından, Bath'da yaşayan ve buldok cinsi, güçlü kuvvetli bir hayvan arayışında olan bir kasaba hediye edilmişti. Bir daha onu düşünmedik; sadece iki-üç günlüğüne kolu sargılı dolaşan

Limpley de onu tamamen unuttu, karısı loğusa yatağından kalktığından beri bütün tutkusu ve dikkati minik kızına yönelmişti ve söylememe gerek yok, bu duygular hareketlerine Ponto'nun zamanındaki kadar fanatik, o kadar abartılı, hatta belki daha da delice bir biçimde yansiyordu. Bu iriyarı, güçlü kuvvetli adam, tıpkı eski İtalyan ustanın resimlerinde beşiğin önünde eğilen üç münecim kral gibi, içinde çocuğun yattığı küçük yatağın önünde diz çöküyor, bu pespembe, minicik –ve başlı başına büyüleyici– varlıkta her gün, her saat, her dakika başka bir harikuladeliş keşfediyordu. Sessiz sakın, kendi halinde karısı babanın bu tapınmalarına, vaktiyle o küstah dört ayaklıya yönelik anlamsız iltifatları karşısında gülümsediğinden çok daha içten bir biçimde gülümsüyordu; ayrıca biz de bazı güzel anlar yaşıyorduk, çünkü komşu evde kusursuz, pürüzsüz bir mutluluğun hüküm sürmesi ister istemez bizim eve de sıcak bir ışık olarak yansiyordu.

Söylediğim gibi, Ponto'yu hepimiz tamamen unutmuştuk; ta ki ben bir akşam onun varlığını şaşırtıcı bir biçimde hatırlamak durumunda kalana dek. Kocamla Londra'da Bruno Walter'in konserine gitmiş ve gece geç vakit dönmüştük; neden bilmiyorum, beni uyku tutmadı. Sebep *Jüipiter Senfonisi*'nin kafamda dönüp duran ve farkında olmadan bulup çıkarmaya çalıştığım melodisi miydi, yoksa ay ışığının aydınlattığı beyaz, yumuşak yaz gecesi mi? Yataktan kalkıp –saat sabahın ikisi olmalıydı– dışarı baktım. Ay yükseklerde görünmez bir rüzgârla sürükleniyormuşçasına, ışıyla gümüşsü bir renkte aydınlanan bir bulut kümesinin ardında ağır ağır ilerliyor, ne zaman berrak ve parlak bir biçimde ortaya çıksa bütün bahçe karla örtülmüş gibi aydınlanıyordu. Her şey sessiz ve kıpırtısızdı; öyle hissediyordum ki tek bir yaprak kımıldasa gözümden kaçmayacaktı. O yüzden de bu mutlak kıpırtısızlığın içinde, bahçelerimizi ayıran çim duvarın kenarında bir şeyin, aydınlık çimenlikte kolayca seçilen siyah, yumuşak ve huzursuz bir şeyin sessizce hareket ettiğini birden fark edince neredeyse irkildim. İster istemez ilgilenerek o tarafa baktım. Baktığım yerde huzursuzca hareket eden bir varlık, bir canlı, bir vücut yoktu. Bu bir gölgeydi. Sadece bir gölge. Fakat çim duvar tarafından bile gizlenerek temkinli adımlarla, sürünürcesine ilerleyen bu gölge, kanlı canlı bir varlığa ait olmalıydı; bir insana ya da bir hayvana. Bunu

belki doğru dürüst ifade edemeyeceğim ama bu sürünmedeki belli etmeme çabasının, sinsiliğin, sessizliğin, huzursuz edici bir yanı vardı; kadınların daima kapıldıkları korkuya kapılarak önce hırsız ya da katil olabileceğini düşündüm ve yüreğim ağzıma geldi. Fakat o sırada gölge, bahçenin çim duvarından çitin başladığı üst taraçaya ulaşmıştı ve şimdi de tuhaf bir biçimde büzülerek parmaklıklar boyunca sürünüyor, gölgesinin önünde ilerliyordu; bu bir köpekti ve onu hemen tanıdım: Ponto'ydu. Çok yavaş, çok temkinli ve açıkça görünüyordu ki ilk seste kaçmaya hazır şekilde Limpley'in evinin etrafında casusluk ediyordu; sanki –neden aklımdan şimşek hızıyla bu düşünce geçti bilmiyorum– bir şey araştırmak istiyor gibiydi, çünkü bu kesinlikle iz süren bir köpeğin serbestçe, rahatça koklaması değildi; hareketlerinde, yasak bir şey yapan ya da kötülük planlayan birinin hali vardı. Ağzını ve burnunu koklamak üzere yere eğmiyor, gerilmiş kaslarla koşmuyor, onun yerine daha az görünmek için karnını yere neredeyse tamamen yapıştırarak kurbanına yaklaşan bir av köpeği gibi kendini adım adım ileri itiyordu. Onu daha iyi görebilmek için farkında olmadan öne eğildim. Fakat bunu yaparken beceriksizce pencereye sürünerek hafif bir ses çıkarmış olmalıyım; çünkü Ponto sessiz bir sıçrayışla karanlıkta kayboluverdi. Sanki bütün bunları rüyamda görmüştüm. Bahçe şimdi yine ay ışığının altında beyaz, parlak ve hareketsizdi.

Neden bilmiyorum, bu olayı kocama anlatmaya çekindim; gerçekten de sadece bir göz yanılması olabilirdi. Fakat ertesi gün Limpley'lerin hizmetçisiyle sokakta karşılaşınca laf arasında, son zamanlarda Ponto'yu gördü mü diye sordum. Hizmetçi huzursuz oldu, ıkınıp sıkınmaya başladı ve ancak ben epeyce cesaretlendirdikten sonra, onunla birçok kez, üstelik tuhaf koşullarda karşılaştığını itiraf etti. Sebebini açıklayamıyordu, ama ondan bir şekilde korkuyordu. Dört hafta önce pusetteki bebekle şehirdeyken birden korkunç bir havlama duymuştu: Kasabın o sırada oradan geçen kamyonetinden Ponto onlara, daha doğrusu kendisi öyle sanıyordu ki içinde çocuğun bulunduğu pusete havlamış ve atlamak üzere büzülüp gerilmişti. Neyse ki kamyonet o kadar hızlı geçip gitmişti ki, hayvan atlamaya cesaret edememiş, ama öfkeli havlaması kendisinin iliklerine işlemişti. Tabii ki Mr. Limpley'e bundan söz etmemişti. Bu onu gereksiz yere heyecanlandırırdı; ayrıca kendisi köpeğin Bath'da kontrol altında

olduğunu düşünüyordu. Fakat geçenlerde bir öğleden sonra, eski odunluktan birkaç parça odun alırken, karanlığın içinde bir şey kıpırdamıştı; tam korkudan çılgılığı basacakken orada saklananın Ponto olduğunu fark etmişti, köpek hemen çim duvarın arasından geçerek bizim bahçeye sıvışmıştı. O zamandan beri içinde, hayvanın sık sık burada saklandığına yönelik bir şüphe vardı, ayrıca akşamları da evin etrafında dolanıyor olmalıydı, çünkü geçenlerde gece kopan şiddetli fırtınadan sonra ıslak kumda pati izleri görmüştü ve bunlar, hayvanın evin etrafında birkaç tur attığını kesin olarak gösteriyordu. Elbette Ponto hiçbir zaman kendini açıkça göstermemişti; ancak kimsenin onu gözetlemediğinden emin olduktan sonra gizlice sürünerek bize ya da komşumuza ait çim duvarın arasından içeri giriyordu. Acaba geri dönmek istiyor olabilir miydi, bu konuda ne düşünüyordum? Fakat Mister Limpley onu bir daha hayatta eve sokmazdı, ayrıca bu hayvan bir kasabın yanında açlık çekiyor da olamazdı, zaten çekseydi ilk önce mutfakta ona gelip yemek dilenirdi. Köpeğin sağda solda sürünerek dolanması kendisine bir şekilde tekinsiz geliyordu, acaba, yani bana göre, bu konudan Mr. Limpley'e veya en azından karısına bahsetmesi gerekir miydi? Düşünüp taşındık ve Ponto bir daha ortalıkta görünürse, onun bu tuhaf ziyaretlerinin önünü kesmesi için yeni sahibine, yani kasaba haber verme konusunda fikir birliğine vardık; bu aşamada Limpley'e nefret ettiği hayvanın varlığını hatırlatmak istemiyorduk.

Sanırım bu konuda hata yaptık, çünkü belki de –kim bilir?– korkunçluğuyla unutulmaz bir gün olan ertesi pazar yaşananların önüne geçilebilirdi. Kocam ve ben Limpley'lere gitmiştik, küçük alt taraçadaki hafif bahçe koltuklarında oturmuş çene çalıyorduk; bu taraçadan inen çayırılık oldukça dik bir bayırla kanala uzanıyordu. Çim kaplı aynı dümdüz taraçada, yanımızda puset duruyordu; tabii deli divane babanın beş dakikada bir, sohbetin tam ortasında, çocuğuna ayılıp bayılmak üzere ayağa kalktığını söylememe hacet yok. Doğrusu çok da şirin bir çocuk olmuştu, öğle sonrasının o altın ışığında gerçekten de tatlı görünüyordu, kapatılan puset güneşliğinin gölgesinde kırpıştırıp durduğu mavi gözlerini gökyüzüne dikmiş gülüp duruyor, güneş ışığının tepesinde çizdiği daireleri henüz biraz savruk olan minimini elleriyle yakalamaya çalışıyordu; babası, sanki bu ilk kez

yaşanan bir zekâ mucizesiymiş gibi sevinç çığlıkları atıyor, aynı şekilde biz de onun hatırı için sanki daha önce hiç böyle bir şey görmemiş gibi davranıyorduk. Bu manzara, bu son mutlu manzara, hafızama kazındı. Sonra, evin verandası tarafından gölgelenen üst taraçadan Frau Limpley bizi çaya çağırdı. Limpley, sanki söylediklerini anlayacakmış gibi çocuğa, “Hemen! Hemen döneceğiz!” diyordu. Çocuğun olduğu puseti, ağaç yapraklarının üstünü örtüp keskin güneş ışığından koruyarak serin tuttuğu güzel çimenlikte bırakıp yavaş yavaş yürüyerek birkaç dakika içinde –aradaki gül kaplı bir pergola nedeniyle birbirini görmeyen alt taraçayla üst taraça arası yaklaşık yirmi metreydi– gölgede her zaman çay içtiğimiz yere çıktık. Sohbet ediyorduk, ki hangi konuda sohbet ettiğimizi söylememe gerek yok: Limpley son derece neşeliydi; ama şimdi, böylesine ipeksi mavi bir gökyüzü, bu tür bir pazar huzuru karşısında, böyle kutsanmış bir evin gölgesinde neşesi hiç de yersiz gelmiyordu, bu neşe adeta bu nadir bulunur yaz gününün insani bir yansımasıydı.

Birden korkuyla yerimizden sıçradık. Kanaldan keskin, korkunç çığlıklar, çocuk sesleri ve kadınların korku dolu bağırıışları geliyordu. Yeşil bayırı süratle indik, en önde Limpley vardı. İlk aklına gelen, çocuğu olmuştı. Daha birkaç dakika önce neşe içinde uykuya dalan bebeğin yattığı puseti tamamen güvenli bir biçimde bıraktığımız alt taraçanın boş olduğunu görünce dehşete kapıldık; kanaldan gittikçe daha keskin ve heyecanlı çığlıklar yükseliyordu. Hemen aşağı koştuk. Karşı kıyıda bir araya toplanmış birtakım kadınlar ve onların çocukları el kol hareketleri yaparak kanala bakıyorlardı. Ve daha on dakika önce alt taraçada huzur ve emniyet içinde bıraktığımız puset ters dönmüş vaziyette suda yüzüyordu. Çocuğu kurtarmak için bir adam kayıklardan birini çözmüş, bir diğeri suya atlayıp dibe dalmıştı. Fakat artık her şey için çok geçti. On beş dakika sonra çocuğun cesedi, yosunlarla kaplı yeşil sudan çıkarıldı.

Bahtı kara anne babanın nasıl içi yandı anlatamam. Daha doğrusu, anlatmaya bile çalışmayacağım, çünkü bu tüyler ürpertici anları hayatım boyunca bir daha asla hatırlamak istemiyorum. Telefonla haber verilen bir komiser, bu korkunç olayın nasıl gerçekleştiğini, anne babanın ihmalkârlığının mı, bir kazanın mı, yoksa bir suçun mu söz konusu olduğunu tespit etmek üzere geldi. Puset çoktan sudan

Çıkarılmış, komiserin talimatı üzerine alt taraadaki eski yerine konulmuştı. Ardından polis Őefi Constable, acaba hafifçe itince puset kendiliğinden bayır aşağı yuvarlanıyor mu diye bizzat kontrol etti. Fakat sık ve uzun otların arasında tekerlekler hiçbir Şekilde hareket etmiyordu. Yani rüzgârın itmesiyle pusetin dümdüz toprakta aniden yuvarlanması ihtimal dıŐıydı. Komiser ikinci bir deneme yaparak bu kez biraz daha sert itti. Tekerlek yarım adım ilerleyip tekrar durdu. Oysa taraça en az yedi metre genişliğindeydi ve puset –ki tekerlek izleri bunu kanıtlıyordu– eğimden epey uzakta, sağlam ve güvenli bir biçimde bırakılmıştı. Ancak komiser koşa koşa gelip çok sert bir darbe vurunca puset tepe boyunca ilerleyip aşağı yuvarlanmaya başladı. Yani beklenmedik bir Şey puseti aniden harekete geçirmiş olmalıydı. Fakat kim ya da ne? Bu bir muammaydı. Komiser terleyen alnını örten Őapkayı çıkarmış, elini karmakarışık saçlarında gezdirerek kara kara düşünüyordu; bu işe akli ermemiŐti. Acaba bir nesne –mesela sadece bir top– kendi kendine taraçadan aşağı yuvarlanmış olabilir miydi? “Hayır! Asla!” diye yemin etti herkes. Yakınlarda ya da bahçede bir ocuk, belki de yaramazlık yapıp pusetle oynayan bir ocuk olabilir miydi? Hayır! Hiç kimse! Yakınlarda başka biri olabilir miydi? Hayır! Hiç kimse! Bahçe kapısı kapalıydı ve kanalın kenarında yürüyüş yapanlardan hiçbirisi herhangi bir insanı gelirken ya da uzaklaşırken görmemiŐti. Tek gerçek tanık, çocuğı kurtarmak için kararlılıkla suya atlayan işçi olabilirdi; ama hâlâ sırlıslıkam ve müthiş sarsılmış durumda olan adamın tek söyleyebildiğı, kendisinin ve karısının her Şeyden habersiz kanalın kenarında yürüyüş yaptıklarıydı. Puset bir anda bahçedeki bayırdan aşağı, gittikçe hızlanarak yuvarlanmış ve suya düştüğü anda ters dönmüştü. Kendisi suda bir çocuğun yüzdüğünü görür görmez hemen koŐmuş, ceketini çıkarıp atmış, onu sudan çıkarmaya çalışmış, ama sık yosunların oluŐturduğı öbekler yüzünden çocuğı umduğı kadar hızlı ulaşamamıştı. Bütün bildiğı buydu.

Komiser gittikçe daha büyük bir umutsuzluğı kapılıyordu. Ömründe böyle anlaşılmaz bir vaka görmemiŐti. Pusetin nasıl yuvarlanmaya başladığını bir türlü bulamıyordu. Tek ihtimal, çocuğun oturduğı yerde birden doğırlarak ya da kendini yana atarak hafif pusetin dengesini bozmuş olmasıydı. Fakat bu da inandırıcı değildi; en azından kendisi böyle bir Şeyi gözünde canlandıramıyordu. Acaba

aramızda başka bir tahmin yürütebilecek olan var mıydı?

Gayriihtiyari hizmetçiye baktım. Göz göze geldik. Aynı anda aynı şeyi düşünmüştük. Köpeğin çocuktan ölümüne nefret ettiğini biliyorduk. Son zamanlarda tekrar tekrar sinsice bahçede saklandığını biliyorduk. Sık sık haince iterek çamaşır sepetlerini kanala düşürdüğünü biliyorduk. İkimizin de –bunu kızın huzursuzca titreyen solgun dudaklarında görüyordum– içinde aynı şüphe vardı: Fesatlaşan ve sinsileşen hayvan nihayet intikam fırsatı doğduğunu hissederek, biz çocuğu birkaç dakikalığına yalnız bırakır bırakmaz saklandığı delikten çıkıp sürünerek yaklaşmış, içinde rakibinin olduğu puseti sert ve hızlı bir darbeye aşağıdaki kanala itmiş ve her zamanki gibi çıt çıkarmadan sıvışmıştı. Fakat ikimiz de bu şüphemizi dile getirmedi. Biliyordum ki vaktiyle çıldıran köpeği öldürerek çocuğunu kurtarabilecek olmanın sırf düşüncesi bile Limpley'i çılgına çevirirdi. Ayrıca bütün mantıklı emarelere rağmen elimizde o son somut kanıt yoktu. O öğle sonrası ne biz ne de başkaları köpeği yaklaşırken ya da uzaklaşırken görmüştü. Saklanmayı en sevdiği yer olan odunluk –ki hemen gidip baktım– bomboştu, kuru toprak zeminde en ufak bir iz yoktu, Ponto'nun çamaşır sepetlerinden birini kanala ittiğinde zafer çığlığı atar gibi ortalığı inlettiği o vahşice havlamasını hiçbir şekilde duymamıştık. Dolayısıyla yapanın o olduğunu iddia edemezdik. Bu sadece acı verici, feci acı verici bir tahmindir. Yalnızca haklı, korkunç haklı bir şüpheydi. Fakat çürütülmesi imkânsız o son kanıt eksikti.

Yine de o zamandan beri bu tüyler ürpertici şüpheden kurtulamadım; aksine, ilerleyen günlerde içimde daha da güçlenerek neredeyse emin olma noktasına ulaştı. Bir hafta sonra –zavallı çocuk çoktan gömülmüş, Limpley'ler o uğursuz kanalın görüntüsüne dayanamadıkları için evi terk etmişlerdi– beni derinden sarsan bir şey oldu. Eve öteberi almak için Bath'a gitmiştim; birdenbire irkildim, çünkü kasabın kamyonetinin yanında, bütün o dehşet saatleri boyunca bilinçsizce hiç durmadan düşündüğüm Ponto'yu gördüm, ağır adımlarla o tarafa doğru yürümeye başladım, aynı anda o da beni fark etti. Birden durdu; aynı şekilde ben de. Ve sonra, bugün hâlâ içimi karartan şey oldu: Rezil rüsva edildiği günden sonra onu haftalarca yıkılmış bir halde görmüşken, her karşılaşmamızda gözlerini kaçırıp sırtını kamburlaştırarak utanç içinde uzaklaşırken bu kez başını dimdik

tutmuş, bana –başka türlü ifade edemiyorum– gururlu, kendinden emin bir sükûnetle bakıyordu; bir gecede yine o bir zamanların küstah, kibirli hayvanı olmuştu. Bu kıskırtıcı duruşu bir dakika boyunca bozmadı. Ardından bacaklarını sallayarak, dans edercesine hareketlerle sokağı geçip yapmacık bir samimiyetle bana doğru geldi ve bir adım önümde durdu; adeta şunu demek istiyordu: “İşte buradayım! Bana söyleyecek, beni suçlayacak bir şeyin var mı?”

Felç olmuş gibiydim. Onu kovacak gücüm yoktu, bu kendinden emin ve neredeyse diyeceğim ki, kendinden memnun bakışa katlanacak gücüm yoktu. Kaçarcasına, hızla yoluma devam ettim. Bırakın bir insanı, bir hayvanı bile haksız yere suçlamaktan Tanrı beni korusun. Fakat o andan beri bu dehşeti verici düşünceden kurtulamıyorum: “Oydu. O yaptı.”

1. (İng.) Şahane. (Ç.N.)

2. Katolik ayinlerinde İsa'nın bedenini temsil eden, güneş biçiminde, ortası boş olan ve sapından tutulan kutsal nesne. (Ç.N.)